

ETNİK TERÖR
VE TERÖRLE
MÜCADELE
STRATEJİLERİ

IRA, ETA, TAMİL KAPLANLARI ve PKK

HÜSEYİN ALPTEKİN

SETA

ETNİK TERÖR
VE TERÖRLE
MÜCADELE
STRATEJİLERİ

IRA, ETA, TAMİL KAPLANLARI ve PKK

SETA

ETNİK TERÖR
VE TERÖRLE
MÜCADELE
STRATEJİLERİ

IRA, ETA, TAMİL KAPLANLARI ve PKK

HÜSEYİN ALPTEKİN

STRATEJİ ARAŞTIRMALARI SERİSİ 5

SETA

Hüseyin Alptekin

İstanbul Şehir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Lisans eğitimini Beykent Üniversitesi İşletme ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde 2004'te tamamlayan Alptekin yüksek lisans derecesini 2006'da Koç Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldı. Lisansüstü çalışmalarını 2008'de kadar Utah Üniversitesi'nde sürdüren Alptekin doktora çalışmalarını "Explaining Ethnopolitical Mobilization: Ethnic Incorporation and Mobilization Patterns in Bulgaria, Cyprus, Turkey, and Beyond" başlıklı teziyle Texas Üniversitesi-Austin Siyaset Bilimi Bölümü'nde tamamladı. Başlıca akademik ilgi alanları arasında karşılaştırmalı siyasi kurumlar, etnik siyaset, milliyetçilik, Türkiye ve Ortadoğu politikası ve sosyal bilim araştırmaları metodolojisi yer alan Alptekin'in araştırmaları *Ethnic and Racial Studies*, *Mediterranean Politics*, *Nationalism and Ethnic Politics*, *Afro Eurasian Studies*, *Insight Turkey*, *Wiley-Blackwell Encyclopedia of Political Thought*'ta yayımlandı.

SETA Kitapları 35

ISBN: 978-975-2459-74-8

© 2018 SET Vakfı İktisadi İşletmesi

1. Baskı: Nisan 2018, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi

Düzeltili: Mustafa Said İşeri, Bahar Albayrak

Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	7
TAKDİM	9
I. BÖLÜM	
GİRİŞ	11
VAKA SEÇİMİ	17
TEMEL KAVRAMLAR	24
BÖLÜMLER	32
II. BÖLÜM	
ÖRGÜTSEL YAPI	35
GİRİŞ	37
IRA'NIN ÖRGÜTSEL YAPISI	39
IRA'NIN LİDER KADROSU	42
ETA'NIN ÖRGÜTSEL YAPISI	43
ETA'NIN LİDER KADROSU	44
LTTE'NİN ÖRGÜTSEL YAPISI	45
LTTE'NİN LİDER KADROSU	47
PKK'NİN ÖRGÜTSEL YAPISI	47
PKK'NİN LİDER KADROSU	57
SONUÇ	61
III. BÖLÜM	
HEDEF SEÇİMİ VE CAN KAYIPLARI	63
GİRİŞ	65
IRA	65
ETA	69
LTTE	72
PKK	74

IV. BÖLÜM	
TERÖRÜN AŞAMALARI	79
GİRİŞ	81
FİNANS VE LOJİSTİK DESTEK SAĞLAMA	82
PROPAGANDA	98
MİLİTAN EDİNME VE EĞİTİM	119
SONUÇ	131
V. BÖLÜM	
TERÖR STRATEJİLERİ, TAKTİKLERİ VE TERÖRLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ	135
GİRİŞ	137
IRA	138
ETA	144
LTTE	150
PKK	157
VI. BÖLÜM	
SONUÇ	207
KAYNAKÇA	217
İNDEKS	229

KISALTMALAR

ARGK	: Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu (Arteşa Rizgariya Gele Kurdistan)
BM	: Birleşmiş Milletler
DBP	: Demokratik Bölgeler Partisi
DEAŞ	: Irak ve Şam Devleti
ERNK	: Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi (Eniya Rızgariya Netawiya Kürdistan)
ETA	: Bask Yurdu ve Özgürlük (Euskadi ta Askatasuna)
FARC	: Kolombiya Devrimci Silahlı Gücü (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia)
FLNC	: Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi (Fronte di Liberazione Naziunale Corsu)
GAL	: Anti Terörist Özgürlük Grupları (Grupos Antiterroristas de Liberacion)
GTD	: Global Terrorism Database
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HPG	: Halk Savunma Güçleri (Hezen Parastina Gel)
HRK	: Kürdistan Kurtuluş Güçleri (Hezen Rizgariya Kurdistan)
ICG	: Uluslararası Kriz Grubu (International Crisis Group)
INLA	: İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (Irish National Liberation Army)
IRA	: İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army)
JİTEM	: Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele
KCK	: Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi (Koma Civaken Kurdistan)
KDHB	: Kürt Demokratik Halk Birlikleri
KJB	: Yüksek Kadın Topluluğu (Koma Jinen Bilind)
Kongra-Gel	: Kürdistan Halk Meclisi (Kongra Gele Kurdistan)
LTTE	: Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları (Liberation Tigers of Tamil Eelam [Tamilila Vitutalaip Pulikal])
MDD	: Milli Demokratik Devrim
NORAIID	: İrlanda Kuzey Yardımı Komitesi (Irish Northern Aid Committee)
OIRA	: Resmi IRA (The Official IRA)
PIRA	: Geçici IRA (The Provisional IRA)
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkaren Kurdistan)

- PNV : Bask Milliyetçi Partisi (Partido Nacionalista Vasco)
- PYD : Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekitiya Demokrat)
- RUC : Kuzey İrlanda Polis Gücü (Royal Ulster Constabulary)
- TAK : Kürdistan Özgürlük Şahinleri (Teyrebazen Azadiya Kurdistan)
- THKO : Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
- THKP-C : Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
- TİKKO : Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
- TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
- UDA : Ulster Savunma Topluluğu (Ulster Defence Association)
- UFF : Ulster Özgürlük Savaşçıları (Ulster Freedom Fighters)
- UVF : Ulster Gönüllü Gücü (Ulster Volunteer Force)
- YDG-H : Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (Tevgera Ciwanan Welatparez Yen Şoreşger)

TAKDİM

Türkiye 1960'lardan bugüne farklı terör örgütleriyle mücadele etmektedir. Bu mücadele neticesinde THKO, ASALA, Hizbullah gibi farklı ideoloji, strateji ve taktiklere sahip pek çok terör örgütü sırayla tarih sahnesinden silinmiştir. Ancak 1978'de kurulan ve Türkiye güvenlik güçlerine karşı ilk eylemini 1984'te gerçekleştiren PKK kırk yıldır ülkemiz için güvenlik tehlikesi oluşturmuştur. Tüm bu süreçte PKK, Türkiye sınırları içerisinde hiçbir somut kazanım elde edememiş ancak ülke için öncelikli bir güvenlik tehdidi olmayı sürdürmüştür.

Türkiye açısından bu denli önem arz eden bir konu olmasına rağmen PKK terörü hakkında bir literatürün oluştuğu söylenemez. PKK'ya dair sistemli veriler, yerinde ve genelleştirmeye elveren kavramsallaştırmalar, güncel terör çalışmalarını içeren kapsamlı bir literatür taraması, örgütün kendi gözünden kimliği ve rasyonalitesini anlamaya yönelik çalışmalar, terör örgütünü farklı ülkelerde faal olan benzer örgütlerle sistemli bir şekilde karşılaştıran perspektifler ve tüm bunların ışığında yapılabilecek bütüncül analitik çözümler halen yeterli derecede ortaya konulmuş değildir. Oysaki PKK terörü gibi önemli bir konuda güncel realiteyi de içerecek şekilde her sene onlarca tez, bir o kadar kitap ve makale ortaya konulmalıdır. Bu açıdan Türkiye'deki terör çalışmalarının benzer sorunlarla yüzleşen ülkelere kıyasla zayıf kaldığı söylenebilir.

SETA bünyesinde basılan pek çok kitap, rapor ve analiz bu eksikliği doldurmaya çalışmaktadır. Etnik siyaset ve etnopolitik mobilizasyonun çeşitli veçhelerinde bugüne kadar pek çok eser vermiş Hüseyin Alptekin'in kaleme aldığı elinizdeki kitap da bu eksikliği doldurmaya hizmet edecek önemli bir çalışmadır.

Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri ismini taşıyan kitap PKK'yı farklı ülkelerde faaliyet göstermiş diğer üç etnik terör örgütüyle kıyaslamaktadır. PKK, IRA, ETA ve Tamil Kaplanları kitapta dört ana tema açısından incelenmiştir: (a) örgütsel yapı, (b) hedef seçimi ve terörün insani bilançosu, (c) terörün finans, propaganda, militan edinimi ve eğitim aşamaları ve (d) ortaya konan terör stratejileri, taktikleri ile terörle mücadele yön-

temleri. Her başlık spesifik terör stratejileri ve terörle mücadele stratejilerini tartışmakta, bu tartışmaları terör literatüründeki bulgular, veriler ve özellikle PKK örneğinde yazarın kendi saha gözlemleriyle harmanlamaktadır. Bu kapsamlı analiz neticesinde Alptekin terörün mücadele ya da müzakere ile son bulduğu örnekleri inceleyerek her halükarda etnik terör örgütlerinin bir “yalnızlaştırma” stratejisiyle zayıflatılıp akabinde sona erdirilebileceğini savunmaktadır. Bu strateji doğrultusunda örgütün uluslararası bağlantılarının kesilmesi ve etnik tabanı üzerindeki etkisinin kırılması suretiyle yalnızlaştırılması öngörülmektedir. Yalnızlaşan örgütler ise ister katı güvenlik tedbirleriyle isterse pazarlık gücü kırılmış örgütün sonunda kendini tasfiye edeceği bir diyalog sürecine sokulmasıyla ortadan kaldırılabilmektedir.

Türkiye'nin güncel terörle mücadele yöntemi de Alptekin'in yalnızlaştırma stratejisi çizgisinde okunabilir. Bir yandan ülke içindeki güvenlik operasyonlarıyla örgütün konsolide etmeye çalıştığı KCK yapılanması sökülüp atılmakta, örgütün yurt içinden devşirmeye çalıştığı insan ve mali destek ağları bir bir kesilmektedir. Türkiye bu güvenlik sürecine paralel olarak örgütün ulaşmaya çalıştığı toplumsal kesimlere yönelik yapıcı bir hizmet ve kimlik siyaseti de takip etmektedir. Bir yandan da PKK'ya destek sunan ülkeler üzerinde –o ülke bir süper güç dahi olsa– baskı kurulmakta, buna paralel olarak örgütün yurt dışında kontrolü altındaki bölgelere hareketler düzenlenmektedir.

Umulur ki Türkiye tüm bu çabalarının karşılığını alacaktır. Bu mücadelede asıl sorumluluk ve pay mücadelenin arkasında somut bir kararlılık gösteren siyasi iradede ve sahada hayatlarını tehlikeye atarak mücadele eden güvenlik güçlerimizdedir. Ancak biz sosyal bilimciler de artık neredeyse üç neslin hayatına damga vuran bu terör tehdidini aşmada sahadaki pratisyenlere katkı verme sorumluluğu taşımaktayız. Umulur ki bu kitap da hem Türkiye'nin sırtındaki terör kamburunu atmasına fayda sunacak hem de terör literatüründe önemli bir akademik çalışma olarak yerini alacaktır.

PROF. DR. BURHANETTİN DURAN

SETA Genel Koordinatörü

Nisan 2018-İstanbul

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Türkiye 1960'lı yıllardan itibaren terör sorunuyla yüzleşmektedir. Bu süreçte DEV-SOL (Devrimci Sol), TİKKO (Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu), MLKP (Marksist-Leninist Komünist Parti) gibi devrimci/radikal sol terör örgütlerinden Hizbullah, El-Kaide, DEAŞ gibi fundamentalist terör örgütlerine ve nihayet ASALA ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi, Partiya Karkaren Kurdistan) gibi etnik terör örgütlerine kadar farklı ideoloji, strateji ve taktikler benimseyen örgütlerin saldırılarına maruz kalmış ve bunlara karşı çeşitli mücadele yöntemleri benimsemiştir. Bunlar arasında PKK eylemlerinin sürekliliği, sayısı ve etkisi bakımından diğer örgütlerden farklılaşmaktadır. Öyle ki PKK terörü zaman içerisinde Türkiye'nin bir numaralı güvenlik problemi haline gelmiştir. Bu kitap PKK terörünü ve buna karşı uygulanan mücadele yöntemlerini etnik-ayrılıkçı teröre maruz kalmış başka örneklerle karşılaştırmalı olarak inceleyecektir. Kitapta bu karşılaştırma kapsamında ele alınacak diğer terör örgütleri Bask Yurdu ve Özgürlük (Euskadi Ta Askatasuna, ETA), İrlanda Cumhuriyet Ordusu (Irish Republican Army, IRA) ve Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları'dır (Tamilila Vítutalaip Pulikal, LTTE).

Elinizdeki kitap etnik terörü kesinkes bitirecek genelgeçer bir formül sunma iddiasında değildir. Ancak spesifik araç ve yöntemleri farklı koşullara göre uyarlanması gereken birtakım genel değerlendirmelere ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse etnik terör örgütlerini ortadan kaldıracak en temel strateji örgütü gerek çeşitli ağlarla dahil olduğu uluslararası zeminde gerekse hükmetmeye çalıştığı etnik tabanı içinde yalnızlaştırmaktır. Uluslararası boyutta örgütün finansal ve lojistik destek ağı kırılarak örgüt izole edilir. Bunun aracı imkan dahilindeyse destekçi

ülkenin birtakım ekonomik, diplomatik hatta askeri yaptırımlarla doğrudan cezalandırılmasıdır. Teröre destek sağlayan ülkeler terör mağduru ülke tarafından doğrudan cezalandırılmaya bile bu ülkelerin terör sponsorluğu faaliyetleri belgelendirilmiş tespitlerle ifşa edilebilir, bu yolla uluslararası yaptırım yolları aranabilir. Sopa yöntemi diyebileceğimiz yaptırımların mümkün olmadığı, etkin sonuç vermediği yahut aşırı maliyet taşıdığı durumlarda havuç yöntemi denenebilir. Böylece söz konusu sponsor ülkeyle ortak çıkarlar tanımlanarak bu ülkeyi düşmanca tavır takınmaya iten rasyonel sebepler ortadan kaldırılabilir. Tarih boyunca defalarca görüldüğü üzere eski düşmanlardan yeni müttefikler oluşturma yoluna gidilebilir.

Örgütün yalnızlaştırılması gereken bir diğer zemin ise temel insan kaynağı ihtiyacını karşıladığı, tabanı olarak gördüğü, temsil ettiğini öne sürdüğü ve hükmetmeye çalıştığı etnik gruptur. Etnik ayrılıkçı örgütlerin dayandığı etnik grubun üyelerine siyasal, sosyal ve ekonomik mobilizasyon kanalları tamamen açılarak ülke toplumuna entegre olmaları sağlanmalıdır. Örgütün devlet güvenlik güçlerini provoke etmesiyle bu kanalların devlet tarafından kapatılması gibi durumlara yol açacak uygulamalardan kaçınmak gerekir. Bunun en bariz yöntemi devlet kurumlarının militanı sempatzandan, sempatzanı barışçıl aktivistten, barışçıl aktivisti ise etnik grubun apolitik üyelerinden ayıracak politikalar geliştirmesidir. Hedef seçerken hassasiyetin kaybedilmesi bu kitlede radikalleşme doğuracak, kitleyi örgüte katılma yahut lojistik, finansal veya istihbari destek sağlama yollarına itebilecektir.

Uluslararası toplumda ve kendi etnik tabanlarında yalnızlaştırılan örgütler ise tümüyle terörle mücadelenin güvenlik boyutu alanına girebilecek ve devlet güvenlik güçlerine karşı şiddet üretme kapasitelerindeki asimetric fark sebebiyle ya güvenlik operasyonlarıyla çökertilerek tümüyle ortadan kaldırılacak ya da küçük ve marjinal terör örgütlerine dönüşeceklerdir. Örgütlerin

küçülmeleri onların şiddet üretemeyeceği anlamına gelmez. Aksine bu örgütler ses getiren eylemler gerçekleştirebilirler. Ancak güç farkından dolayı askeri hedefler karşısında şansı olmayan böylesi örgütler sivillerden mürekkep yumuşak hedeflere yönelecek ve etnik tabanları gözünde “meşruiyet” sorunu yaşayarak daha da marjinalize olacaklardır.

Etnik/ayrılıkçı terör örgütleri yaslandıkları etnik kimliği ortak bir acı yahut tarihten seçilmiş bir travma¹ etrafında kendi belirlediği doğrultuda inşa edebildiği, bu acıdan kaynaklanan toplumsal öfke ve duygusal kopuşu sürdürülebilir kıldığı, bu toplumsal psikolojiyi yaydığı etnik tabanından militan devşirebildiği, finansman ve lojistik destek sağlayabildiği müddetçe varlığını sürdürebilirler.

Hatta bu örgütler –PKK örneğindeki gibi– zamanla şiddetle var olan, şiddet üretmek dışında bir misyon ve amacı kalmayan oluşumlara dönüşebilirler. Bunun en yakın ve canlı örneğini 7 Haziran 2015 genel seçimleri sonrasında yaşanan süreç göstermiştir. PKK’nın legal alandaki siyasi örgütlenmesi olan HDP bu seçimlerde tarihte daha önce yaklaşmadığı bir oy oranına (yüzde 13), 550 sandalyelik Mecliste ilk defa 80 vekillik bir temsil gücüne ve Türkiye genelinde kendisine oy vermeyen kimi kitlelerde dahi kendisine sempati duyulması noktasına ulaşmıştır. Buna rağmen PKK’nın süregiden ateşkes sürecini seçimin hemen ertesinde sona erdirmesi böylesi örgütlerin şiddetten başka araç ve hatta amaçları olmadığını göstermektedir. Örgüt militanları hatta birtakım yöneticileri halen bağımsız bir devlet kurma ülküsü ve umudunu taşıyabilirler ancak bilinçli yahut bilinçsiz ortada terör örgütünün kendi varlığını sürdürmesinden başka bir amaç kalmamıştır.

¹ Grup tarihinde travma çerçevesinde tanımlanmış olayların etnik grup kimliği inşasındaki rolü için bkz. Vamık Volkan, “Transgenerational Transmissions and Chosen Traumas: An Aspect of Large-Group Identity”, *Group Analysis*, Cilt: 34, Sayı: 1, (2001), s. 79-97.

Etnik terör örgütlerinin terör üretme kapasitesi kısa vadeli konjonktürel yahut daha kalıcı yapısal nedenlerle zaman içinde farklılık gösterebilir. Bu örgütler uygun koşullarda alan kazanıp gerilla ordusuna evrilebilir, uygun olmayan koşullarda ise marjinalleşebilir hatta tümden varlıkları sona erebilir.

Etnik/ayrılıkçı terör örgütlerinin tümüyle ortadan kalkması spesifik terörle mücadele yöntem ve araçlarını belirlenen amaçlar doğrultusunda uyumlu ve etkin bir şekilde kullanacak stratejik seviyede planlamaya ihtiyaç duyar. Doğru bir terörle mücadele stratejisi terör örgütünün yaslandığı, kendisine meşruiyet ürettiği, etnik tabanında düşmanlık yaratan “ortak acı” anlatısını da ortadan kaldırmalıdır. Bu sebeple militan, sempatican, barışçıl aktivist, aktivist ve apolitik etnik grup üyesinin net bir şekilde birbirinden ayrılması gerekmektedir. Terörle mücadelede böylesi bir ayrımın gözetilmemesi bir yandan terör örgütünün tabanı şeklinde gördüğü etnik grupta militanlaşma motivasyonunun artması bir yandan ise terör örgütüne dönük olumlu bir uluslararası kamuoyu oluşması sonucunu doğurabilir. Terör örgütlerinin materyal kapasitesi ise elbette hedefteki devletin caydırıcı, önleyici ve cezalandırıcı güvenlik uygulamalarıyla ortadan kaldırılmalı ya da hiç olmazsa minimize edilmelidir.

Bu kitapta ele alınan örgütlerden IRA ve ETA'nın gerek uluslararası düzeyde gerekse kendi etnik tabanları gözünde yalnızlaşması ve kurmaya çalıştıkları “ortak acı” anlatısının planladıkları etkiyi üretememesi bu örgütlerin var olma zeminlerini ortadan kaldırmıştır. Benzer bir süreci LTTE için söyleyemeyiz zira Sri Lanka devleti burada ciddi insan hakları ihlallerine imza atmış, sivil halkı da hedef alabilen askeri operasyonlar düzenlemiş ve LTTE'nin operasyonel imkanlarını bir insani kriz pahasına yok etmiştir. Buna karşın LTTE'nin de kendi etnik tabanı şeklinde gördüğü Tamil toplumuna karşı Sri Lanka devletinden geri kalmayan şiddet ve baskı uygulamaları olmuş ve bu durum

LTTE'nin etnik tabanını mobilize etmek için ihtiyaç duyduğu meşruiyet algısının yerleşmesine engel teşkil etmiştir. Yine de Tamil Kaplanları özellikle diasporadaki Tamil toplulukları arasında halen yaygın şekilde meşru bir örgüt şeklinde görülmekte ve uzun yıllar süren şiddetin sebebi olarak Sri Lanka devleti hedefe oturtulmaktadır. Bu nedenle LTTE'nin propaganda faaliyetleri uluslararası kamuoyunda oluşan LTTE karşıtı konjonktüre rağmen halen son bulmamıştır.

Tamil diasporası tarafından sürdürülen LTTE propagandası zayıflasa da halen diri tutulan finansman ağı ve Sri Lanka ordusunun Jaffna Yarımadası'ndaki savaşta orantısız şiddet uygulamaları bir gün konjonktür değişirse yeni bir etnik/ayrılıkçı terör dalgası başlatmak için gerekli olan motivasyonu canlı tutmuştur. Bu motivasyonun fiile dökülmesi ise Sri Lanka devletinin bir nedenle (farklı bir güvenlik krizi, ekonomik kriz, doğal afet, siyasi istikrarsızlık vb.) zayıflaması durumunda imkan bulabilecektir. Bunun farkında olan Sri Lanka devleti LTTE'nin askeri açıdan yenilmesinden sonra Tamil toplumuna dönük rehabilite edici sosyal ve ekonomik politikalar geliştirmekte ve savaşın yıkıcı izlerini ve Tamil toplumunda oluşturduğu ortak acıyı silmeye çalışmaktadır.

IRA, ETA ve LTTE örneklerinde şiddet üretme kapasitelerini hatta IRA ve ETA özelinde şiddet üretme niyetini de kaybeden bu örgütlerin serüvenlerinden yola çıkarak PKK vakasını anlamak adına çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Elbette tüm bu örgütleri tek bir kitapta tüm detaylarıyla incelemek olanaklı değildir ancak umulur ki eldeki çalışma bir karşılaştırma yapılması ve bundan da doğru sonuçların çıkarılması için birtakım doneler sunacaktır.

VAKA SEÇİMİ

Bu kitapta PKK terörü ve Türkiye'nin bununla mücadelesi karşılaştırmalı bir şekilde ele alınacak ve terör örgütü kendi faaliyet dönemiyle kısmen eş zamanlı etkinlik göstermiş ETA, IRA ve LTTE ile

mukayese edilecektir.² Söz konusu diğer üç örgüt günümüz itibarıyla terör faaliyetlerine son vermeye karar vermiş yahut operasyonel imkanlarını yitirdikleri için terör faaliyetlerini bitirmek zorunda bırakılmışlardır. Bu örgütleri silah bırakmaya yönelen yahut mecbur eden şartlar umulur ki Türkiye için de bir yol haritası çizmede faydalı olacaktır. Aynı şekilde bu örgütlerle mücadele yürütmüş İspanya, İngiltere ve Sri Lanka'nın terörle mücadelede dönem dönem uyguladıkları yanlış yöntemler ve bunun akabinde karşılaştıkları yükselen terör dalgası da Türkiye'nin terörle mücadelesinde nihai başarıya ulaşması için bir uyarı olarak görülebilir.

Karşılaştırma dahilinde ele alınan diğer üç terör örgütü de birçok açıdan PKK ile benzerlik göstermektedir. Bu örgütler hedef aldıkları ülkelerde sayısal olarak azınlığı oluşturan bir etnik grubu temsil ettikleri iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Her dört örgüt de kültürel, ekonomik ve siyasi bakımlardan mağduriyetler yaşamış etnik grupların biriktirdiği mağduriyet hissi ve öfke üzerine vücut bulmuş, bu hissiyat ile büyümüş ve örgütsel varlıklarını sürdürmek adına bu durumu etnik grubun hafızasında canlı tutmaya çalışmışlardır. Her dört örgüt temsil iddiasında bulunduğu etnik grupların bir ülke içinde belirli bir coğrafi bölgeyi kendi siyasi sınırları olarak tahayyül etmişlerdir. IRA, Birleşik Krallık'ın bir parçası olan Kuzey İrlanda'yı ve buradaki (özellikle Katolik) İrlandalı nüfusu temsil ettiği iddiasında bulunmuştur. ETA, İspanya'nın kuzey-doğusundaki Bask bölgesini ve burada yerleşik olan Bask halkını temsilen hareket ettiğini savunmuştur. LTTE, Sri Lanka'nın kuzey

² Bu örgütlerin LTTE dışında kalan üçü hakkında yapılan karşılaştırmalı çalışmalar için bkz. Cenker Korhan Demir, *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılıkçı Terörizm*, (Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara: 2017); Emin Gürses, *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi: IRA-ETA-PKK*, (Bağlam Yayıncılık, İstanbul: 2001); Emin Gürses, "Ideological Basis and Tactics of Organized Ethnic Terrorism: The Cases of IRA, ETA, and PKK", *NATO Security Through Science Series*, Sayı: 38, (2008); Erkin Özlen, "Comparative Experiences of Three Countries against Separatist Terrorism: Turkey, Spain, the UK", *Journal of Strategic Studies*, Cilt: 1, Sayı: 4, (2009), s. 169-196.

ve kısmen de doğu kıyılarında yoğunlaşan Tamil nüfusu adına faaliyet yürüttüğünü savunmuştur. PKK ise Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yoğun olarak yaşayan Kürtleri ve PKK'nın "Kuzey Kürdistan" şeklinde adlandırdığı bölgeyi temsil ettiğini öne sürmektedir.³

Bu örgütleri benzer kılan bir diğer husus da temsil iddiasında buldukları etnik gruba mensup bireylerin birincil hedef olan ülkenin dışında da yaşamalarıdır. IRA Güney İrlanda'daki (İrlanda Cumhuriyeti) İrlandalı nüfus ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) İrlanda diasporasıyla, ETA da Fransa'nın içlerine doğru uzanan Bask bölgesindeki Fransa Bask topluluğuyla temas kurmuş ve buralardan destek sağlamıştır. LTTE Hindistan'ın Tamil Nadu eyalet nüfusunun çoğunluğunu oluşturan Tamiller ile böyle bir ilişki geliştirmiştir. PKK Irak, Suriye ve İran ile Avrupa diaspora Kürtleriyle köprü kurmak istemiştir. Her dört örgüt de bu akraba topluluklardan ciddi boyutlara varan yardım görmüştür. Yine her dört örgüt de uluslararası destek sağlamak için sadece akraba topluluklardan değil birçok uluslararası aktörle (kimi devletler ve birtakım terör örgütleri ile) ilişki içerisinde olmuştur. Bu sınır ötesi destek boyutunun teröre ve terörle mücadeleye etkisi ileriki bölümlerde ayrıca irdelenecektir.

Yukarıda bahsedilen ve sayısı daha da artırılabilir benzerliklere rağmen söz konusu dört örgütün gerek uyguladıkları yöntemler gerekse onlara yönelik terörle mücadele yöntemleri zaman içerisinde farklılaşmış ve ortaya çıkan terör stratejileri, yöntemleri ve bilançoları değişiklik göstermiştir. Bu farklar hem örgütler arası mukayese hem de tek bir örgütün zaman içerisindeki değişiminde görülebilir.

³ PKK "Batı Kürdistan" adını verdiği Suriye'nin kuzeyinde PYD, "Güney Kürdistan" adını verdiği Irak Kürdistan Bölgesi'nde PKK ve PÇDK, "Doğu Kürdistan" adını verdiği Batı İran'da ise PJAK ismi altında faaliyet göstermektedir. Özellikle PYD konusunda detaylı bir çalışma için bkz. Can Acun ve Bünyamin Keskin, *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*, (SETA Rapor, İstanbul: 2016).

Aralarındaki benzerliklerin yanı sıra söz konusu vakaların seçimindeki bir diğer unsur da bu vakaların gerek terör literatürü gerekse Türkiye siyaseti açısından büyük önem arz etmesidir. Bu çalışmada PKK ile karşılaştırmalı olarak incelenen IRA 2 bin 670 saldırıyla Global Terrorism Database'in (GTD) 1970-2010 arası dönem için yaptığı etkinlik sıralamasında en etkin üçüncü terör örgütü olmuşken ETA 2 bin 24 müstakil saldırıyla listede dördüncü sırada yer bulmuştur. Her dört örgüt de hedef aldıkları ülkeler için büyük can kaybı ve ekonomik maliyete neden olmuş hatta Sri Lanka örneğindeki gibi bir süreliğine *de facto* toprak kaybına yol açmıştır. Bu sebeplerle söz konusu örgütler hedef aldıkları ülkeler için birincil derecede güvenlik tehdidi haline gelmişlerdir.

Mevzubahis örgütlerden tarihi en eskiye götürülebilecek olanı IRA'dır. Bugünkü İrlanda Cumhuriyeti'nin 121 yıllık Britanya kontrolünün ardından verdiği bağımsızlık savaşı ve 1921'de elde ettiği bağımsızlık bir bakıma IRA'nın başarısı olarak görülebilir. Bu dönemde faaliyet gösteren IRA örgütü Eski IRA (Old IRA) adıyla anılmaktadır. Ancak Eski IRA yeni kurulan İrlanda Cumhuriyeti'nin İngiltere'yle yaptığı anlaşmayı reddederek İrlanda Cumhuriyeti'ni iç savaşa sürüklemiştir. Ne var ki bu savaşı kazanamamış dolayısıyla Birleşik Krallık toprakları içinde kalan Kuzey İrlanda'yı İrlanda Cumhuriyeti'ne eklemeyerek bir Birleşik İrlanda Cumhuriyeti kurma hedefini gerçekleştirememiştir.

Aşağıda örgütsel yapı tartışmasında görüleceği gibi IRA birçok defa bölünmeler yaşamıştır. Bugün IRA denilince akla gelen örgüt 1969'daki ayrışma sonucu ortaya çıkmıştır. Bu ayrışmada örgüt Resmi IRA (The Official IRA, OIRA) ve Geçici IRA (The Provisional IRA, PIRA) olmak üzere iki ana kola bölünmüştür. The Provos ve İrlanda dilinde *Oglaigh na hEireann* olarak da bilinen PIRA eylemlerinin sayısının çokluğu ve etkisinin büyüklüğü nedeniyle kısaca IRA olarak adlandırılmaya devam etmiştir. PIRA (ya da bu metinde ve literatürde anıldığı kısa adıyla IRA) 1960'la-

rın sonunda başlayan Kuzey İrlanda'daki İngiltere karşıtı tepkilerin İngiltere tarafından şiddet yoluyla bastırılması neticesinde toplumsal destek bulmuş ve İngiliz askerlerini hedef alan ilk ölümcül eylemini 1971'de gerçekleştirmiştir. 1972 ise sorunlu yıllar (*the troubles*) olarak anılan şiddet döneminin en kanlı yılı olmuş ve bir sene içerisinde 497 kişi çatışmalarda ve terör eylemlerinde hayatını kaybetmiştir.⁴

Örgüt uzun yıllar süren (1969-1997) terör eylemlerini üç sene süren (1994-1997) ve zaman zaman terör eylemleriyle kesilen müzakerelerin ardından 1997'de ilan ettiği nihai ateşkesle sonlandırmıştır. Britanya ve İrlanda hükümetleri ile Kuzey İrlanda partileri tarafından 1998'de imzalanan Belfast Anlaşması'nı (daha yaygın kullanılan adıyla Hayırlı Cuma Anlaşması) destekleyen örgüt 2005'te tamamen silahsızlanmıştır. Her ne kadar halen Gerçek IRA (The Real IRA) ve Sürekli IRA (The Continuity IRA) gibi Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallık'tan ayrılması için faaliyet yürüten örgütler olsa da bunlar günümüz itibarıyla oldukça etkisizlerdir. Bu sebeple Kuzey İrlanda'da IRA terörü ve şiddet yoluyla bağımsızlık arama mücadelesinin sona erdiği dile getirilebilir.

Bu kitapta PKK ile karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilen ikinci örgüt ETA'dır. 1959'da Franko yönetimindeki İspanya'da kurulan ETA, Bask bölgesinin bağımsızlığını gerçekleştirmek için şiddet yolunu benimsemiştir. Bu yöntemle İspanya ve Fransa toprakları arasında bölünmüş olan tarihi Bask bölgesinde bilinen ve Avrupa'nın yaşayan en eski halkı olarak kabul edilen Bask ulusu ETA tarafından birleşik bağımsız bir Bask ülkesi içinde birleştirilmek istenmiştir. İspanya'nın 1979'da Bask Bölgesi'ne tanıdığı özerkliği yeterli görmeyen ETA terör eylemlerini bu tarihten sonra da sürdürmüştür. Örgüt, IRA silahsızlanmasını tamamladıktan altı sene sonra 20 Ekim 2011'de tek tarafı ateşkes ilan etmişse

⁴ Richard English, "Belfast's Bloodiest Year", *The Irish Times*, 12 Mayıs 2007.

de İspanya terörle mücadele politikasından taviz vermeyerek ETA liderliği ve üyelerine yönelik operasyonlarına devam etmiştir. Sonuç itibarıyla ETA toplumsal desteğini yitirdiği gibi terör üretme araçları ve imkanından da mahrum kalmış, terör kampanyasını sonlandırmış ve İspanya gündeminden düşmüştür.

Bu kitapta ele aldığımız üçüncü örgüt Sri Lanka'da faaliyet göstermiş LTTE ya da sıklıkla kullanılan adıyla Tamil Kaplanları'dır. ETA ve IRA'ya kıyasla Türkiye'de daha az bilinen bir örgüt olduğu için LTTE hakkında kısa bir arka plan bilgisi vermek gerekmektedir. Sri Lanka'nın Tamil topluluğu ülke çoğunluğunu oluşturan Sinhala nüfusundan hem dilsel hem de dini bakımdan farklıdır. Ülke nüfusunun çoğunluğunun konuştuğu Sinhala dilinden farklı olarak Tamil dili konuşan Tamil azınlığı dini açıdan da çoğunluğu Budist olan Sinhala nüfusundan Hindu inancıyla ayrılmaktadır.⁵

Tamillere bağımsız bir ülke kazandırmak amacıyla 1976'da kurulan Tamil Kaplanları 2009'da askeri olarak yenilgiye uğratılana kadar ülkenin kuzey ve doğusundaki Tamil nüfusu yoğunluklu bölgelerin bağımsızlığı için mücadele etmiştir. LTTE'nin 1983'te Jaffna eteklerinde bir askeri kontrol noktasına baskın yaparak 13 Sri Lanka askerini öldürmesi uzun yıllar olanca şiddetiyle sürecek Sri Lanka İç Savaşı'nın (1983-2009) başlangıcı kabul edilir. Sri Lanka ordusu birbiri ardına çöken barış müzakerelerinden sonra 2006'da LTTE'ye karşı topyekun bir askeri hareket başlatmış ve LTTE, örgüt lideri Prabhakaran'ın 2009'da öldürülmesiyle silahlı mücadeleyi sona erdirdiğini duyurmuştur.⁶

Sri Lanka'daki Sinhala-Tamil ayrımının siyaseten önem kazanması ve LTTE'nin silahlı mücadele programını uygulamaya koymasının uzak nedenleri İngiliz kolonyal yönetimi döneminde bu-

⁵ Ülkede azınlık dinleri olarak Müslümanlık ve Hristiyanlık inancı da yaygındır.

⁶ Dean Nelson, "Tamil Tiger Leader Vellupia Prabhakaran 'Shot Dead'", *The Telegraph*, 18 Mayıs 2009.

lunabilir. Bu süreçte bir milyon Tamil'i Hindistan'dan Sri Lanka'ya taşıyıp burada çalıştıran Britanya İmparatorluğu ülke bürokrasisinde de Tamillere yüksek mevkiler vermiştir. Sri Lanka'nın (Seylan adıyla) bağımsızlık kazandığı 1948'den sonra Tamiller kolonyal dönemde elde ettikleri imtiyazlarını bir bir kaybederken 1956'da iktidara gelen Solomon Bandaranaike'nin Tamilleri dışlayıcı politikaları bu halkı üniversitelerde okumak ve kamuda çalışmak için Sinhala dilini öğrenme mecburiyetinde bırakmıştır (Tablo 1). Başbakan Bandaranaike bir mülakatta Sinhala'yı resmi dil olarak kabul ederken Tamil diline bu statünün verilmemesinin Tamillerde yarattığı huzursuzluğa dair bir soruya cevap verirken Sinhala'nın nüfusun yüzde 70'inin konuştuğu dil olduğu için tercih edildiğini belirtmiş ve Tamil diline de makul bir kullanım (*reasonable use*) imkanı sunduklarını ifade etmiştir.⁷

Bandaranaike ironik şekilde bir Budist rahibin gerçekleştirdiği suikast sonucu öldürüldükten kısa süre sonra eşi Sirimavo Bandaranaike dünyanın ilk kadın başbakanı olarak göreve başlarken Jaffna'da Tamil protestoları çoktan başlamıştır. Kısa bir süre sonra silahlı çatışmalar başladığında LTTE silahlı mücadele veren birçok örgütten biridir. Bandaranaike soy ismini taşıyan bir diğer siyasetçi (Solomon ve Sirimavo Bandaranaike'nin kızı) Chandrika Bandaranaike Kumaratunga cumhurbaşkanlığı döneminde Tamillerin yaşadığı acılara kulak veren ve bunu gündeme taşıyan ilk üst düzey politikacı olmuştur. Ancak ardı arkası kesilmeyen terör saldırıları ve taktik amaçlarla geçici olarak ilan edilip LTTE güçlenince sona erdirilen ateşkesler bu ılımlı siyasetin yerini güvenlik öncelikli politikalara bırakmasına neden olmuştur.

⁷ "Sri Lanka+Tamil Tigers: Evolution of the Ethnic War [Belgesel Film]", BBC.

İNDEKS

PYD 56, 95, 96, 97, 117, 187, 191, 192, 194, 195

YPG 56, 95, 129, 192

PJAK 56

PÇDK 56

TAK 56, 174

YDG-H 56, 116, 181

YPS 56, 116, 181

Sinn Fein 40, 42, 86, 143, 144, 147, 210

HDP 15, 53, 111, 112, 159, 174, 179, 198, 210, 211, 214

DBP 111, 112, 187

PNV 126, 149

Herri Batasuna / Batasuna 43, 88, 89, 104, 147, 148, 149, 210

Öcalan, Abdullah 47, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 94, 112, 130, 131, 159,
164, 169, 170, 171, 211

Karayılan, Murat 53, 58, 60, 61, 62, 128, 159, 162, 170, 173, 181, 183, 186

Bayık, Cemil 53, 58, 59, 60, 61, 62, 183, 184, 211

Hozat, Bese 53, 58, 60, 116, 186

Prabhakaran, Velupillai 45, 47

Adams, Gerry 43, 143

Sands, Bobby 101

EYP / Mayın 166, 168, 178, 190

Suikast 205, 2014

Kalekol 166, 168, 178, 186, 188, 190, 191, 215

Meskun Mahal / Hendek 28, 109, 115, 116, 141, 157, 161, 162, 169, 179,
181, 182, 183, 188, 194, 205, 213,

Korucu 74, 114, 213

Köy Boşaltma 169, 170, 173

Fırat Kalkanı 191, 192, 193

- Zeytin Dalı 117, 191, 196, 197
- İrak 19, 23, 51, 56, 61, 83, 128, 129, 131, 133, 161, 164, 165, 166, 181, 186, 188, 198, 199, 212, 213, 215
- İran 19, 56, 61, 92, 128, 165, 166, 181, 188, 212
- Suriye 19, 56, 94, 95, 117, 128, 129, 131, 133, 161, 165, 181, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 195, 198, 199, 212, 213, 215
- Gerilla 16, 27, 28, 33, 40, 61, 72, 98, 110, 115, 126, 139, 141, 144, 145, 150, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 166, 168, 169, 170, 171, 174, 180, 181, 191, 205, 206, 216
- Hücre 32, 37, 38, 40, 41, 44, 45, 49, 50, 61, 81, 82, 93, 122, 123, 213,
- KDP 186
- Mao Zedong 157, 162
- Başsız Bırakma (Decapitation) Stratejisi 43, 45, 61, 147, 205, 210, 211, 212,
- Caydırma Stratejisi 187
- Yalnızlaştırma Stratejisi 10, 205
- Çevreleme Stratejisi 187
- Hava Operasyonu / Harekatı 59
- Süpürme Harekatı 191
- Rakipleri Yok Ederek Grubun Tek Temsilcisi Haline Gelme 33, 73, 137, 139, 150
- Provokasyon Stratejisi 118, 137, 139, 140, 144, 145, 151, 179, 184
- Yıpratma Savaşı Stratejisi 139, 144, 150, 151, 153, 160, 162, 163, 170, 183
- Ortak Acı / Acıyı Yayma 16, 17, 111, 156, 199
- Kült Liderlik 38, 57, 61
- Uyuşturucu / Kokain / Kenevir / Eroin 82, 88, 92, 93, 94, 97, 98, 132, 189, 198,
- Haraç 53, 82, 87, 88, 91, 92, 94, 97, 132, 198
- Soygun 82, 88, 125, 140, 141, 142
- Twitter / Sosyal Medya / Sosyal Paylaşım 99, 109, 110, 133
- Karşı Propaganda 103, 105, 108, 117, 122
- Kayyum 112, 176, 187, 188
- İstihbarat 46, 60

- Radikalleşme / Radikalizasyon / Tersine Radikalleşme 14, 33, 120, 138, 199, 203
- Canlı Bomba 152, 174, 175, 205
- Çocuk Asker /Militan 9, 14, 15, 16, 28, 32, 40, 41, 43, 44, 45, 60, 73, 75, 77, 81, 82, 83, 88, 94, 99, 111, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 138, 145, 149, 151, 153, 155, 157, 165, 166, 169, 174, 188, 190, 200, 203, 209, 213, 216
- Sivil(Leri) Hedef 27, 28, 65, 178, 191
- Kandil 51, 59, 61, 111, 131, 187
- Stratejik Savunma 162, 163, 168
- Stratejik Denge 163, 168
- Stratejik Saldırı 163, 168
- Entegrasyon 188, 204
- Rehabilitasyon 108, 157, 212
- Müzakere 10, 21, 22, 30, 87, 90, 144, 146, 147, 148, 155, 170, 171, 177, 178, 197, 199, 210, 211, 212
- Ateşkes 15, 21, 23, 74, 119, 127, 145, 154, 155, 163, 184, 197
- Terör Kampları 128

Bu kitap PKK terörünü ve bu teröre karşı uygulanan mücadeleye yöntemlerini etnik-ayrılıkçı teröre maruz kalmış başka örneklerle karşılaştırmalı olarak inceliyor. Etnik terör örgütleri (a) etnik rakiplerini yok ederek grubun tek temsilcisi haline gelme, (b) devleti orantısız güç kullanmaya itecek kışkırtma/provokasyon ve (c) yıpratma savaşı stratejilerini uygular. Buna karşılık etnik terörle caydırıcı, önleyici ve cezalandırıcı güvenlik uygulamalarının etkin kullanıldığı aktif savunma stratejisiyle mücadele edilir. Terör örgütünün şiddet üretme kapasitesini doğrudan hedef alan bu güvenlik politikaları örgütü uluslararası ağlarından koparacak askeri ve diplomatik uygulamalarla desteklenir. Bu noktada örgüte sponsor olan ülkelere uygulanacak ikna politikaları ve örgütün sınır ötesindeki varlığına yapılacak askeri operasyonlar önemli adımlardır.

Etnik terörün uzak yahut kök nedenlerini hedef alacak ve örgütü etnik tabanından koparacak sosyoekonomik ve sosyokültürel entegrasyon, de-radikalizasyon ve rehabilitasyon politikalarıyla terörle mücadele tamamlanır. Bu süreç kısaca örgütü yalnızlaştırma stratejisi olarak adlandırılır. Sosyoekonomik ve sosyokültürel politikalarla etnik tabanından ve uluslararası siyaset enstrümanlarıyla da uluslararası ağlarından koparılan örgütler salt güvenlik uygulamalarıyla doğrudan hedef alınıp ortadan kaldırılabılır.

Etnik Terör ve Terörle Mücadele Stratejileri etnik-ayrılıkçı terörün evrelerini, stratejilerini, taktiklerini ve teröre hedef olan ülkelerin terörle mücadele stratejilerini PKK, IRA, ETA ve Tamil Kaplanları örnekleri üzerinden tartışıyor.